

CELJSKO GLEDALIŠČE
1956-1957

3

Dežurna služba

Jerzi Lutowski

Dežurna služba

(OSTRY DYŻUR)

igra v treh dejanjih

dr. Tadeusz Osinski, kirurg okrajne bolnice	Pavle Jeršin
Zofia, medicinska sestra	Marija Goršičeva
Anna, Tadeuszova zaročenka	Mara Černetova
dr. Machcewicz, internist, ravnatelj bolnice	Albin Penko
Kłysiowa, strežnica	Zora Cervinkova
Pierzchala, mlad delavec, Zofijin brat	Marijan Dolinar
Pjotr Dabek, sekretar okrajnega komiteja PRP	Janez Eržen
Brosz, administrativni upravnik bolnice	Vlado Novak
Wielgosz, načelnik notranje uprave okraja	Tone Terpin
Janina, medicinska sestra	Nada Božičeva
dr. Korgut, kirurg prve najbližje bolnice	Av gust Sedej

Godi se v majhnem poljskem okrajnem mestu, v zimi 1954-55.

REZIJA . . . . . SVETA JOVANOVIĆ

Prevod	Uroš Kraigher
Scena	Sveta Jovanović
Tehnično vodstvo	Franjo Cesar
Razsvetljava	Bogo Les
Inspiciēt	Vlado Kalapati
Sepetalka	Tonka Orešnikova
Lasuljar	Vinko Tajnsšek
Lasuljarka	Pavla Gradišnikova
Slikarska dela	Ivan Dečman
Vodstvo mizarskih del	Jože Iločevar
Vodstvo krojaških del	Jože Gobeč
Vodstvo šiviljskih del	Amalija Palirjeva
Čevljarska dela	Konrad Faktor
Izdelava rekvizitov	Ivan Jeram
Garderoba	Pavla Pristovškova

PREMIERA V SOBOTO, 20. 10. 1956

Boj za človeka

Po dolgi prekinitvi kulturnih stikov zdaj prvič spet uprizarjamo sodobno dramo iz vzhodne Evrope, iz današnjih slovanskih literatur. Da smo si izbrali ravno »Ostry dyzur« Jerzija Lutowskega, nikakor ni zgolj naključje. Saj je to delo prav neposreden izraz tistega preloma, ki je tudi povzročil, da kulturne stike znova navezujemo...

»Dežurna služba« ni samo drama iz časa, ko se v vzhodni Evropi odpravljajo negativne značilnosti stalinskega sistema, temveč je že kratko in malo drama o tem zgodovinskem procesu. Ni sicer izrazito politična igra v najbolj preprostem pomenu besede, saj obravnava le intimne človeške probleme v spopadu dveh nazorov — a v teh spopadih se odražajo silni politični premiki dobe.

Doktor Osinski je bil obsojen zaradi sodelovanja z bandami, kazen je odslužil in zdaj je spet državljan z vsemi pravicami. Vseeno se pa iz dneva v dan srečuje z nezaupanjem. Očitno in aktualno izbruhne ta — sicer prikrita — kriza v trenutku, ko bi moral operirati enega najvišjih državnih funkcionarjev, ki je po naključju zašel v to zakotno provincialno bolnico. Ali naj mu pacienta zaupajo ali ne? Okrajni sekretar Dabek je za to, okrajni načelnik notranje uprave Wielgosz je proti. Med njima se razvije poglobitveni spopad nazorov.

Lutowski se je izkazal kot rahločuten in pravičen zgodovinar svoje sodobnosti. Kaj lahko in pocieni bi namreč bilo, naslikati Wielgosza kot terorističnega enkavedejevskega bavljava berijejskih nazorov. Toda avtor je bil bolj pravičen in ni maral sam sebi moralni napor olajšati. Wielgosz v njegovi igri ni črna policijska duša, temveč le trezen politični praktik, ravno tako pošten in osebno pozitiven človek kot Dabek. S svojega razumnega stališča ima povsem prav. Negativni tečaj v igri ni Wielgosz, temveč oportunistični birokrat in aparatčik Brozs, brezhrbtenična gnida, ki vedno le priteguje »višjim«.

V spopadu dveh mišljenj — dveh enakovrednih in po svoje enako upravičenih nazorov — je razumljivo, da jasne razrešitve problema v dveh urah drame ne more biti. Toda najznačilnejša je zadnja, Zofijina, beseda: Operiramo... (v izvirniku je še bolj nazorno: Operacia trwa...) — zadnja poanta dobiva dvosojni, večkratni, simbolni pomen. Proces se razvija, premiki še vro in kipe, dogaja se, kar se mora dogoditi.

Nekatera ozadja dogajanja so tesno vezana na polpreteklo zgodovino Poljske. A tudi kdor ne pozna docela svojstvenih odnosov med Armijo ludowo in Armijo krajowo, kdor ne ve, kakšno je politično ozadje — lahko vseeno razume človeški problem — saj je že iz samega dogajanja v igri nazoren in jasen. Kakšen je? Nemara je na to vprašanje najbolje odgovoril tisti, ki nam je svetoval, da bi igri v slovenškem prevodu (izvirni naslov se ne da dobesedno prevesti) dali naslov Zaupanje.

Literarne diskusije na Poljskem

Iz ene zadnjih števil (114.) »Naših razgledov«, znanega ljubljanskega »štirinajstrednika za politična, gospodarska in kulturna vprašanja«, ponatiskujemo naslednji informativni članek, ker je v neposredni zvezi tudi z dramatiko sodobne Poljske in utegne pojasniti marsikateri problem »Dežurne službe« kot značilnega dela iz časa teh prizadevanj v poljskem slovstvenem in gledališkem življenju. (Op. ur.)

V četrtem zvezku letošnje zagrebške Republike citira dr. Al. Flaker mnoge značilne stavke, ki osvetljujejo nove smeri v pojmovanju družbene funkcije na Poljskem. (Še obširneje piše o tem v zadnjem sarajevskem Pregledu.) Zveza poljskih književnikov, ki je na kongresu v Sredozemlju jan. 1949 sprejela sovjetsko formulo »socialističnega realizma«, je že v apr. 1954 prišla skupaj s svetom za kulturo in umetnost do ugotovitev o neuspehu in do ostre kritike administrativnega vodstva umetnosti. Spomladi 1956 pa je svet za kulturo in umetnost v Varšavi organiziral razpravo, ki predstavlja nekakšen dogovor o novem pojmovanju in novih odnosih med ustvarjalcem in državo v kulturni politiki. Glavni referat je imel kritik Jan Kott, diskusije so se udeležili mnogi najvidnejši književniki in minister za kulturo je pozdravil proces »vrnitve k Leninovim metodam mišljenja in dela«, proces, ki »se je začel in ki se bo nedvomno nadaljeval ne glede na neizbežne nove spodrsaljke in napake«.

Razprava je potekala v vzdušju razgibanega kulturnopolitičnega dogajanja, ki se je že prej razvnelo ob Ważykovi »Poemi za odrasle«, ob satirični poeziji Bohdana Drozdovskega in ob noveli Kazimirja Brandyasa »Obramba Grenade«. Referent je že zaradi same formule »socialističnega realizma« začel pri sovjetski literaturi in opozoril na velik prelom v njenem razvoju: v prvem desetletju je ta literatura odražala resnično družbeno dogajanje po Oktobru, bedo in sanje, boje in trpljenje, ni se ustavljala pred krutostjo tragedij in znala se je neizprosno boriti za bodočnost revolucije. V tridesetih letih pa se je ta razvoj prelomil, nehala je govoriti resnico in razumeti zgodovinski proces, literatura ni bila več »vest in razum revolucije«. »Književnost, ki ni smela govoriti o zločinih«, je dejal Kott, »književnost, ki je morala molčati o procesih, ki so pretresli človeško vest, pa so bili vsakdanja resničnost mnogih let, književnost, ki je imela zavezana usta, se je morala bolj in bolj pogrezati v laž in ustvarjati čedalje bolj fiktivno vizijo resničnosti«. Ko je nato govoril o odmiranju poljske literature po l. 1949 in o prebujenju v zadnjem letu, je Kott poudaril, da ne prinaša nobenega estetskega programa ali ideoloških tez, ampak se pravzaprav samo poteguje za javno priznanje poti, po kateri je poljska literatura že krenila, in to je pot družbene kritike in obravnavanje moralnih problemov, ki jih ima človek na svoji zgodovinski poti. »Če naši pogovori med rojaki trajajo pozno v noč, če vsak od nas neprestano izgoreva in dela obračune s svojo vestjo, išče novih poti in vztrajno razmišlja o vedno istih stvareh — kdo bi mogel potem zahtevati, da se ta nemir, grenkoba in bolečina ne bi oglasili tudi v verzih, novelah in romanih; da junaki novel in romanov ne bi govorili o istih stvareh, namesto da si utvarjajo, da imajo vsa vprašanja rešena in vero v srcu in deklisško naivnost in rožnat optimizem... V zadnjih mesecih je naša

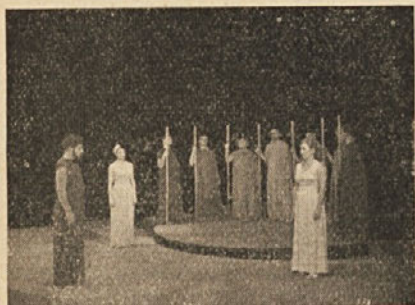
književnost prodrla na prepovedano področje, začela je zastavljati vprašanja, ki so za našo generacijo, posebno pa za komuniste, najvažnejša: vprašanja o dostojanstvu revolucionarja, o usodi in bodočnosti revolucije... Od naše moralne moči in odpornosti, od naše zvestobe resnici, od tega, kako bomo odklonili mitologijo in historični pragmatizem, od tega je odvisna prihodnost naše književnosti in umetnosti.«

V diskusiji je bil posebno kritičen že med obema vojnama znani pesnik Anton Slonimski, ki je dejal: »Dvajseti kongres, ki je toliko napravil za rešitev zastrupljene atmosfere, nam na področju književnosti žal ni mnogo dal. Tam so videli rešitev za literaturo v decentralizaciji in pošiljanju pisateljev na teren (Solohov). »Jaz bi hotel poslati nekaj naših pisateljev k vragu, a ne mislim, da bi s tega potovanja prinesli Dantejeve tercine«. Zavzel se je za novo, svobodnejšo atmosfero in izmenjavanje misli v delu poljskih književnikov: »Ostraniti moramo izpod nog vso dediščino in vso mitologijo iz Razdobja Strahu. To je naloga poljskih pisateljev. Žal pa namesto starih mitov rastejo novi. Zdaj pravijo, da je za napake v preteklem razdobju kriv kult osebnosti... Premislimo to formulacijo do kraja. Predvsem ne kult osebnosti, ampak osebnost. In ne osebnost, ampak sistem, ki omogoča tako škodljivo delovanje osebnosti. Samo prava demokratizacija javnega življenja, obnovitev javnega mnenja in vrnitev od fideizma k racionalistični, svobodni in nemoteni misli nas lahko reši cezarizma.« Pri nas znani Julian Przybos je dejal, da izenačene, enosmerne umetnosti ni, in predlagal boj mnenj, svobodno, ustvarjalno diskusijo,...« da se dejansko, ne le z besedami vrnemo prav tja k leninski tradiciji, ko so delovale razne skupine in različne umetniške tendence.« — »Ne moremo govoriti o kakršnikoli supremaciji ene smeri. Biti mora koeksistenca različnih smeri in te smeri se morajo spopadati med seboj«, je dodal gledališki delavec Tad. Kantor, medtem ko se je Wl. Bienkowski vrnil k vprašanju literature kot kritike življenja in dejal: »Marksizem je pogled na svet, ki v svojem bistvu ne prenese laži. Marksizem je pogled na svet, ki je nastal iz najgloblje kritične misli.«

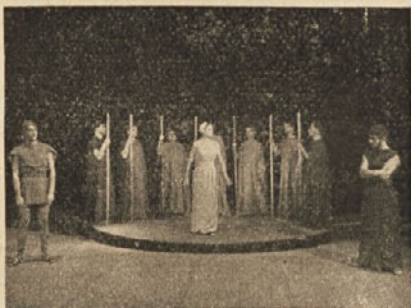
Pisec članka v zagrebški Republici, ki dodaja še nekaj satiričnih pesmi Adama Ważyka in odlomek iz Brandysove Obrambe Grenade, zaključuje s priznanjem, da so poljski književniki prvi tako odkrito načeli to problematiko, prvi med vzhodnimi deželami, ki se prištevaajo k socialističnemu programu. Kako bodo to problematiko obvladali, to pa lahko pokaže šele literarna praksa.

Sofoklej - ANTIGONA - rež. H. Grün

— premiera v CG 19. 9. 1956 —

Kreon, Antigona, Izmena,
zbor tebanskih knezov
z Besednikom.

Stražnik, Antigona, Kreon,
zbor z Besednikom.

Antigona, zbor knezov.

Antigona: Klio Maverjeva; Kreon: Janez Škof, Izmena: Marjanca Krošl-Horvatova; Stražnik: Tone Terpin; Besednik: Pavle Jeršin; tebanski knezi: Slavko Strnad, France Mirnik, Avgust Sedej, Vlado Novak, Slavko Belak, Marijan Dolinar; kostumi: Mija Jarčeva, scena: Sveta Jovanovič.

Vestnik

DELOVNA NAPOVED. — Deset dni po letošnji tretji premieri bo v CG že četrta: »vesela romanca« z divjega zapada, Richarda Nasha Vremenar v prevodu H. Grüna in režiji J. Kislingerja. Delce, ki je zmagovito obšlo skoraj vse ameriške in evropske odre, se bo gotovo prikupilo tudi našemu občinstvu, tako da nam — upamo! — obiskovalci ne bodo zamerili spremembe v delovnem načrtu. Zaradi višje sile smo namreč morali opustiti misel, da bi uprizorili broadwaysko komedijo »Vsakih sto let«, ker ta načrt ob sedanjem položaju z našim igralskim zborom ni bil izvedljiv. — Prihodnji mesec — kot peta prireditev za abonente in redne obiskovalce — bomo zdaj naposled vendarle že v rednem sporedu uprizorili Potrčev Zločin, saj je že dosedanje zanimanje občinstva ob priložnostnih prireditvah pokazalo, da je skrajni čas za redne predstave. Nikakor ne moramo abonentom ostati dolžni to delo. Uprizorili ga bomo — spričo novih personalnih okoliščin — v nekoliko spremenjeni zasedbi, vendar tako, da bo v bistvu ostalo enako, kakršno je bilo ob slavnostni premieri.

V ZAGREBU SMO GOSTOVALI na povabilo direkcije Zagrebškega dramskega gledališča v soboto, 13. oktobra, z Eliotovim »Osebnim tajnikom«. Gostovanje je nenavadno lepo uspelo, o glasovih zagrebške kritike bomo še poročali. Za zdaj naj samo izrazimo hvaležnost vodstvu in igralskemu zboru Zagrebškega dramskega gledališča za vzorni gostoljubni sprejem.

ZAHVALA. — Za nasvete in materialno pomoč pri pripravah na uprizoritev »Dežurne službe« se režiser in vodstvo Celjskega gledališča zahvaljujeta vodstvu in osebju celjske bolnice, zlasti ravnateljju dr. Flajsu in drugim tovarišem zdravnikom.

Emajlirano
kuhinjsko posodo
znamke
„dva leva“
nudi v odlični
kvaliteti

Tovarna emajlirane posode • Celje

Tovarna tehtnic, Celje

TELEFON 21-41

izdeluje naslednje vrste tehtnic:

vagonske, vagonetske, mostne, avtomatske skladiščne, avtomatske za tehtanje žita, avtomatske za polnjenje vreč, avtomatske na transportnem traku, mlečarske tehtnice, tehtnice za tehtanje živine, decimalne, namizne in balančne. — Kot najnovejši proizvod je izdelava tehtnic za žerjave in tehtnic za doziranje. Izdelava kvalitetna